

1. Slovosled po spojkách souřadících

- a) Spojky **und, aber, allein** (ale, avšak), **auch, denn, (je)doch, oder, sondern** nemají vliv na pořádek slov (= je po nich přímý slovosled). Pozn.: Po **und** se podmět neopakuje, další věta začíná slovesem. Pravidlo o psaní čárky před **und**, spojuje-li věty s různými podmínkami, bylo novou pravopisnou reformou zrušeno.
- b) Spojky **nämlich, ja** stojí za přísudkem. Ruh dich aus, du bist ja müde. Ich kann nicht kommen, ich habe nämlich heute keine Zeit.
- c) Po **ostatních souřadících spojkách**, stojí-li v čele věty, je **nepřímý slovosled**, neboť jsou to vlastně svým původem příslovce; mohou však stát také až za přísudkem, např. Er hatte Angst, **deshalb** kam er nicht /er kam **deshalb** nicht..
- d) Po tzv. vícečlenných spojkách se slovosled řídí podle toho, jestli příslušná část spojky patří k (a) nebo (c).
Bald - bald = brzy - brzy; **mal - mal** = jednou - jednou (někdy - někdy); **teils - teils** = dílem - dílem; **einerseits - andererseits** = jednak - jednak; **nicht nur - sondern auch** = nejen - nýbrž, ale i; **weder - noch** = ani - ani;
Bald lachte sie ihn fröhlich an, **bald** weinte sie vor Freude. **Entweder** du strengst / strengst du dich mehr an, **oder** du wirst die Prüfung nicht schaffen.
Pozn.: Spojka **sowohl / sowie - als (auch)** spojuje především větné členy. Er lernt sowohl Englisch als auch Deutsch.

Podle významu dělíme souřadící spojky na:

- a) slučovací: **und** = a; **auch** = také, též; **desgleichen, gleichfalls, ebenfalls** = rovněž; **außerdem, überdies** = mimoto, kromě toho; **sogar** = dokonce; **dann, nachher** = potom, pak; **weiter, ferner** = dále; **endlich, zuletzt** = konečně; **nicht nur - sondern auch** = nejen - nýbrž i; **weder - noch = ani - ani**; atd.
- b) vylučovací: **oder** - nebo; **sonst, anderenfalls** - jinak; **entweder - oder** = buď - anebo
- c) odporovací: **aber, allein, jedoch** = ale, (a)však; **doch** = přece, však; **dennoch** = přece, přesto, nicméně; **trotzdem** = přesto, přece; **sondern** = nýbrž, ale; **vielmehr** = spíše, naopak; **zwar** = sice; **dagegen, hingegen, nicht destoweniger** = nicméně;
- c) důvodové: **darum, daher, deshalb, deswegen** = proto; **folglich, mithin, somit, demnach, demgemäß** = proto, pročež, tedy, tudíž; **also** = tedy.

2. Slovosled v souvětí podřadném

spojka Weil	podmět ich	ostatní větné členy heute keine Zeit	přísudek habe,
-----------------------	----------------------	--	--------------------------------

- Určitý slovesný tvar stojí na konci vedlejší věty, podmět hned za uvozujícím slovem (spojkou, zájmenem);

- odlučitelné předpony se spojují s určitým slovesem;
- ve složených slovesných tvarech stojí přičestí nebo infinitiv těsně před určitým slovesem (výjimky viz. odstavec: Porušování větného rámce);
- stojí-li hlavní věta za vedlejší, má nepřímý slovosled (vedlejší věta představuje vytčený větný člen):

Wenn er spricht, **darfst du** ihn nicht unterbrechen.

3. Druhy vedlejších vět. Podřadící spojky.

1. **Nepřímá otázka:**

je uvozena spojkou **ob** = zda, jestli , nebo tázacími zájmeny či příslovci. Např.: Sag mir, wie spät es ist.

2. **Vztažné věty:**

jsou uvozovány vztažnými zájmeny (**der, welcher, wer, was**), vztažnými zájmennými příslovci (**wozu, worin**, atd.), nebo tázacími příslovci (**wo, wie** atd.).

POZOR na odchýlné tvary **členu určitého** ve funkci vztažného zájmena:

jednotné číslo	množné číslo
1. der das die	1. die
2. dessen deren	2. deren
3. dem der	3. denen
4. den das die	4. die

Např.: Der Professor, dessen Vorlesung wir versäumt haben, ist sehr böse. Das ist etwas, wofür er sich interessieren könnte. Wir waren an der Stelle, wo sich der Unfall ereignete.

3. **Věty podmětné, předmětné, přívlastkové s „dass“**

dass překládáme **že** ve větách vypovídacích (Ich weiß, dass er krank ist. Ich hörte, dass er krank ist.)

aby ve větách žadacích (Sie wünscht, dass du uns hilfst.)

V němčině je v těchto větách na rozdíl od češtiny **oznamovací způsob**.

Je-li zde použit konjunktiv prézenta, označuje ve větách vypovídacích cizí mínění (Ich hörte, dass er krank sei. Slyšel jsem že prý je nemocen.); ve větách žadacích označuje děj možný, žádaný, předpokládaný (Wir wünschen, dass er uns helfe. Přejeme si, aby nám pomohl.). Užití konjunktivu zde však není časté, běžná němčina dává přednost oznamovacímu způsobu.

V hovorové němčině se velmi často připojují podmětné a předmětné věty **beze spojky**, zejména po slovesech sdělování a vnímání (např. sagen, antworten, erzählen, fragen, schreiben, hören, lesen, sehen, meinen, glauben, scheinen), např.: Ich meine, du hast recht. Es scheint, er ist schon da.

Vedlejší věty s **dass** se **nahrazují vazbou infinitivu + zu**:

- a) je-li v hlavní i vedlejší větě stejný podmět;
- b) je-li podmět vedlejší věty obsažen v hlavní větě jako předmět;
- c) je-li podmětem hlavní věty **es** a vedlejší věty neurčité zájmeno **man**.

Při krácení infinitivem s zu se vypouští spojka i podmět.

Po všech slovesech nelze však věty krátit (např. sagen, glauben, meinen atd. - t.j. po slovesech, kde se vedlejší věta připojuje beze spojky): Ich meine, ich habe mein Bestes getan.

Příklady:

- a) Ich bin überzeugt, dass ich diese Methode schon beherrsche.
Ich bin überzeugt, ----- diese Methode schon zu beherrschen.
- b) Man gab mir den Auftrag, dass ich alles unterschreibe.
Man gab mir den Auftrag, ----- alles zu unterschreiben.
- c) Es ist nicht nötig, dass man das jetzt gleich analysiert.
Es ist nicht nötig, ----- das jetzt gleich zu analysieren.

4. Věty časové

- a) **Současnost** (děje hlavní a vedlejší věty probíhají současně) se uvozuje spojkami:

- **als** = když (jednorázový děj v minulosti);
- **wenn** = když;
- **seit(dem)** = od té doby, co;
- **solange** = pokud, dokud;
- **sooft** = kdykoli;
- **während** = zatímco;

- b) **Předčasnost** (děj vedlejší věty předchází před dějem věty hlavní) se uvozuje spojkami:

- **als** = když;
- **nachdem** = poté co; když;
- **sobald / sowie** = jakmile;
- **seit(dem)** = od té doby, co;
- **wenn** = když;

POZOR! Je-li hlavní věta v préteritu, je předčasný minulý děj ve vedlejší větě vyjádřen předminulým časem (plusquamperfektum); je-li hlavní věta v čase přítomném, je předčasný děj ve vedlejší větě vyjádřen perfektem.

- c) **Následnost** (děj věty vedlejší probíhá po ději věty hlavní). Spojky:

- **bevor; ehe** = dříve než;
- **bis** = než; až; dokud ne;

5. Věty způsobové

- a) **Srovnávací** věty jsou uvozovány spojkami:

- **wie** = jak;
- **als** = než;

- **als ob / als wenn** = jako by; (Ob/wenn je možno vynechat, po als pak následuje určitý slovesný tvar.)
 - **je - desto; je - um so** = čím - tím;
 - **je - nachdem** = podle toho;
- b) **Způsobové věty prostředku** jsou uvozovány spojkami
- **indem; dadurch, dass** = tím, že;
- c) **Způsobové věty zvláštních okolností děje** se spojkami:
- **ohne dass** = aniž by; bez toho, aby;
 - **(an)statt dass** = (na)místo, aby; (Nahrazují se vazbou **statt /ohne + inf. + zu**, je-li v hlavní i vedlejší větě stejný podmět.)
- d) **Způsobové věty účinkové:**
- **so - dass** = tak, že;
 - **zu** (v hlavní větě před přídavným jménem) - **als dass** = příliš, aby;
- e) **Způsobové věty omezovací:**
- **soviel; soweit; sofern** = pokud;
 - **nur dass** = jenomže;
 - **außer dass; es sei denn, dass** = ledaže;

6. **Věty příčinné** jsou uváděny spojkami:

- **da; weil** = protože, poněvadž. (stojí-li vedlejší věta na začátku souvětí, je uvozena spojkou da).
POZOR na rozdíl: da - protože x da - tu, tady, to!

7. **Věty účelové** uvádí spojka

- **damit** = aby

POZOR! V němčině je ve vedlejší účelové větě **přítomný čas**, nikoliv podmiňovací způsob.

POZOR! České **aby** lze přeložit DAMIT jen tehdy, ptáme-li se na vedlejší větu „proč, za jakým účelem“, jinak odpovídá českému aby spojka DASS.

Jsou-li ve větě hlavní i vedlejší stejné podměty, krátí se vedlejší věta vazbou **um + inf. zu** :

Wir müssen uns beeilen, damit wir den Zug erreichen.

Wir müssen und beeilen, um ---- den Zug zu erreichen.

8. **Věty podmínkové** jsou uváděny spojkami:

- **wenn** = jestliže, -li, když;
- **falls; im Falle, dass** = v případě, že
- **sofern** = pokud, jestliže.

Pro vyjádření **skutečné podmínky** užíváme oznamovací způsob: Wenn du es sagst, müssen wir es glauben. (Jestliže, když to říkáš, musíme tomu věřit.)

Pro **neskutečnou podmínku v přítomnosti či budoucnosti** užíváme konjunktiv préterita (kondicionál I): Wenn ich Zeit hätte, würde ich kommen. (Kdybych měl čas, přišel bych.);

Pro **neskutečnou podmínku v minulosti** používáme konjunktiv plusquamperfekta: Wenn ich Zeit gehabt hätte, wäre ich gekommen. (Kdybych byl měl čas, byl bych přišel.)

Spojka **wenn** se velmi často **vynechává** - nejen v hovorovém jazyce, ale i v odborném stylu.

POZOR na změnu slovosledu! Hlavní věta začíná v tomto případě velmi často částicí **so** nebo **dann**: *Will man alle Möglichkeiten optimal nutzen, so muss man sie zuerst kennen.* (Chceme-li optimálně využít všech možností, tak je nejprve musíme znát.)

Ist die Zahl y durch 10 teilbar, dann ist y auch durch 5 teilbar. (Jestliže je číslo y dělitelné 10, pak je y dělitelné i 5.)

9. **Věty přípustkové** jsou uvozovány spojkami:

- **obwohl; obzwar; obgleich; obschon** = ačkoli, ač;
- **wenn auch; wenn gleich** = i když, i kdyby;
- **wiewohl** = jakkoli, třebaže;
- **tázacím slovem + auch** (Was er auch tat, immer war es ihr unrecht. Ať dělal cokoli, nikdy jí to nebylo vhod.)
- **částicí so** před přídavným jménem nebo příslovcem (+ **auch**) (So klug er auch ist, diesmal hat er alles verdorben. Ať/i když je sebechytřejší, tentokrát všechno pokazil.)

POZOR na záměnu se slučovací spojkou *trotzdem* ve stejném významu:

Obwohl sie immer blank ist, kauft sie nur teure Schuhe. Ačkoliv (přestože) je pořád bez peněz, kupuje si jen drahé boty.

Sie ist immer blank und **trotzdem** kauft sie nur teure Schuhe. Je stále bez peněz a přesto si kupuje jen drahé boty.

Knižní spojky

Kromě běžných spojek uvedených v přehledu výše se v odborném stylu často užívají spojky knižní (složené, vzniklé často z jiných slovních druhů), např.:

- **dessenungeachtet** = nehledě na to; přesto (souřadící);
- **folglich; demgemäß; demzufolge** = proto; pročez; tudíž; podle toho (souř.);
- **im Falle, dass** = v případě, že (podř.);
- **insofern, als; insoweit, als** = pokud (podř.);
- **indem** = tím, že (podř.);
- **es sei denn dass; ausser dass** = ledaže, kromě toho, že (podř.);
- **abgesehen davon, dass** = nehledě na to, že (podř.);
- **mit der Ausnahme, dass; ausgenommen, dass** = s výjimkou toho, že; vyjímaje to, že (podř.);
- **angenommen, dass; vorausgesetzt, dass; unter der Voraussetzung, dass** = za předpokladu, že; předpokládejme, že (podř.);
- **geschweige denn dass** = tím spíše, že; natož, aby pak (podř.)